

Людмила СІНЬОВА

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри трудового права та права
соціального забезпечення Навчально-наукового інституту права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Щодо забезпечення права на психологічну підтримку ветеранів Захисників/Захисниць України та членів їх сімей

У статті досліджено питання щодо психологічної підтримки ветеранів Захисників/Захисниць України та членів їх сімей. На сьогодні однією із проблем є те, що після безпосередньої участі в бойових діях військовослужбовці та ветерани, які повертаються додому мають труднощі під час адаптації до цивільного життя. Учасники бойових дій гостро відчують несправедливість свого становища і перешкоди в адаптації до цивільного життя. Тому, що подолання життєвих стресів мають відігравати важливу роль у реінтеграції військовослужбовців та ветеранів після повернення з війни. Таким чином, психологічний стан та психічне здоров'я під час військових дій є вкрай важливим. Військовослужбовці та ветерани переживають виснаження, спустошення, втому, відчують тривогу й паніку.

Психологічна реабілітація — комплекс заходів, що здійснюються з метою збереження, відновлення або компенсації порушених психічних функцій, якостей, особистого та соціального статусу особи, сприяння психосоціальної адаптації до зміненої життєвої ситуації, осмислення досвіду, отриманого в екстремальній ситуації, та застосування його в житті [1].

Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20 грудня 1991 року № 2011-ХІІ визначено, що основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей, встановлює єдину систему їх соціального та правового захисту, гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей в економічній, соціальній, політичній сферах сприятливі умови для реалізації їх конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни та регулює відносини у цій галузі.

Держава забезпечує безоплатну психологічну допомогу особам, зазначеним у п. 1 ст. 3 зазначеного Закону це: 1) військовослужбовців Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, які проходять військову службу на території України, і військовослужбовців зазначених вище військових формувань та правоохоронних органів - громадян України, які виконують військовий обов'язок за межами України, та членів їх сімей; 2) військовослужбовців, які стали особами з інвалідністю внаслідок захворювання, пов'язаного з

проходженням військової служби, чи внаслідок захворювання після звільнення їх з військової служби, пов'язаного з проходженням військової служби, та членів їх сімей, а також членів сімей військовослужбовців, які загинули, померли чи пропали безвісти; 3) військовозобов'язаних та резервістів, призваних на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, і членів їх сімей; 4) членів добровольчих формувань територіальних громад під час їх участі у заходах підготовки добровольчих формувань територіальних громад, а також виконання ними завдань територіальної оборони України, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії російської федерації у Донецькій та Луганській областях, у здійсненні заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації проти України, чи виконували службово-бойові завдання в екстремальних (бойових) умовах. Психологічна допомога організовується психологічними службами військових частин (підрозділів), а в разі потреби здійснюється у військово-медичних закладах охорони здоров'я згідно з порядками, затвердженими центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування та правоохоронні органи.

Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22 жовтня 1993 року № 3551-ХІІ визначено правовий статус ветеранів війни, який забезпечує створення належних умов для їх життєзабезпечення та сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення до них.

Постановою КМ України № 1338 від 29 листопада 2022 року «Деякі питання надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” зазначено, що Міністерство у справах ветеранів разом з Міністерством соціальної політики мають забезпечувати організацію обміну інформацією щодо надання безоплатної психологічної допомоги особам, які звільняються або звільнені з військової служби, з числа ветеранів війни, осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, членам сімей таких осіб та членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни і членам сімей загиблих (померлих) Захисників та Захисниць України відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту” суб'єктами надання послуг, визначеними Реєстром постачальників послуг із психологічної реабілітації для ветеранів і членів їх сімей, та надавачами соціальних послуг.

Психологічна реабілітація ветеранів в Україні передбачає надання послуг, як-от: психологічна діагностика, психологічна просвіта та

інформування, психологічне консультування, психологічна підтримка і супроводження, психотерапія, групова робота, декомпресія. Такі послуги можуть надаватися окремо або в комплексі з іншими оздоровчими, фізкультурно-спортивними, санаторно-курортними, медико-психологічними та соціальними послугами. Суб'єкт надання послуг визначає види послуг із психологічної реабілітації з урахуванням індивідуальних потреб ветерана, визначених за результатами психологічної діагностики [2, с. 50].

Слід наголосити, що у зазначеної категорії осіб актуальною залишається проблема відсутності розуміння потреби в психологічній підтримці та зверненні до фахівця. Згідно з даними дослідження МОМ, 56% відсотків ветеранів зазначили, що ветерани можуть не звертатися по психосоціальну підтримку через те, що не хочуть показувати свої проблеми. Цю думку підтримали члени сімей ветеранів, які вказали, що ветерани можуть не усвідомлювати, що їм потрібна допомога (53%), або не хотіти демонструвати свої проблеми (54%). Отже, актуальним залишається питання інформування про наявні державні програми отримання безоплатних послуг психологічної підтримки та реабілітації і досі [2, с. 137].

Таким чином, відновлення та повноцінне життя військовослужбовців, ветеранів Захисників/Захисниць України та осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, постраждалих учасників Революції Гідності та членів їхніх сімей для держави має бути першочерговим завданням, саме через створення ефективної системи надання якісних медичних, психологічних, соціальних послуг та ін.

Список використаних джерел

1. Рекомендації для працівників територіальних органів Міністерства у справах ветеранів України: метод. посіб. Київ, 2020. 92 с. URL: <https://legal100.org.ua/wp-content/uploads/2020/09/rekomendatsii---dlya-terorganiv-minveteraniv.pdf> (дата звернення 04.11.2021)

2. Аналіз системи соціального захисту ветеранів та військовослужбовців Розроблено та надруковано за підтримки Національного фонду на підтримку демократії (NED), 2022. 142 с. URL: [2022-Bila-kniga.pdf](#) (дата звернення 30.03.2023)